

**Aftur til vinnu !
Starfsendurhæfing í kjölfar
andlegra veikinda**

*Sveina Berglind Jónsdóttir
Sálfræðingur / sérfræðingur hjá VIRK*

Yfirlit

- Geðheilsa – töfræðilegar upplýsingar
- Áhrifaþættir í vinnuumhverfinu
- Hvað reynist erfitt ? / aðlögun
- Stefna í málefnum fólks með geðraskanir
- Starfsendurhæfing fólks með geðraskanir
- Einstaklingsmiðaður stuðningur
- Að halda vinnu
- Aðgangur að vinnumarkaði og brottfall

Geðheilsa

20% vinnandi fólks í Evrópusambandinu glímir við geðröskun

5 af 10 sjúkdómum sem eru leiðandi í örorku í heiminum eru geðraskanir (þunglyndi, geðklofi, geðhvarfaröskun, áfengisraskanir og þráhyggja-árátta)

Í Evrópusambandinu er áætlað að efnahagsskaði af andlegri vanlíðan sé um 3-4% af landsframleiðslu á ári

Andleg vanlíðan og geðraskanir meðal algengustu orsaka veikindafjarvista

Miklar breytingar á vinnumarkaði síðustu tvo áratugi og ástæður veikindafjarvista má í a.m.k. 27% tilfella rekja til vinnustaðarins

Áhættuþættir í vinnu

-forspá um andlega vanlíðan

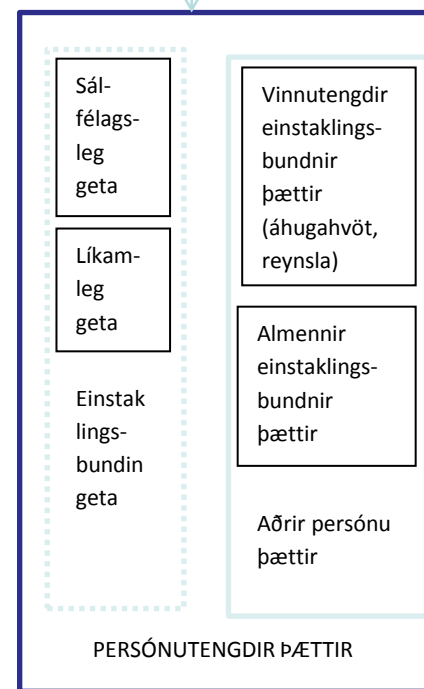
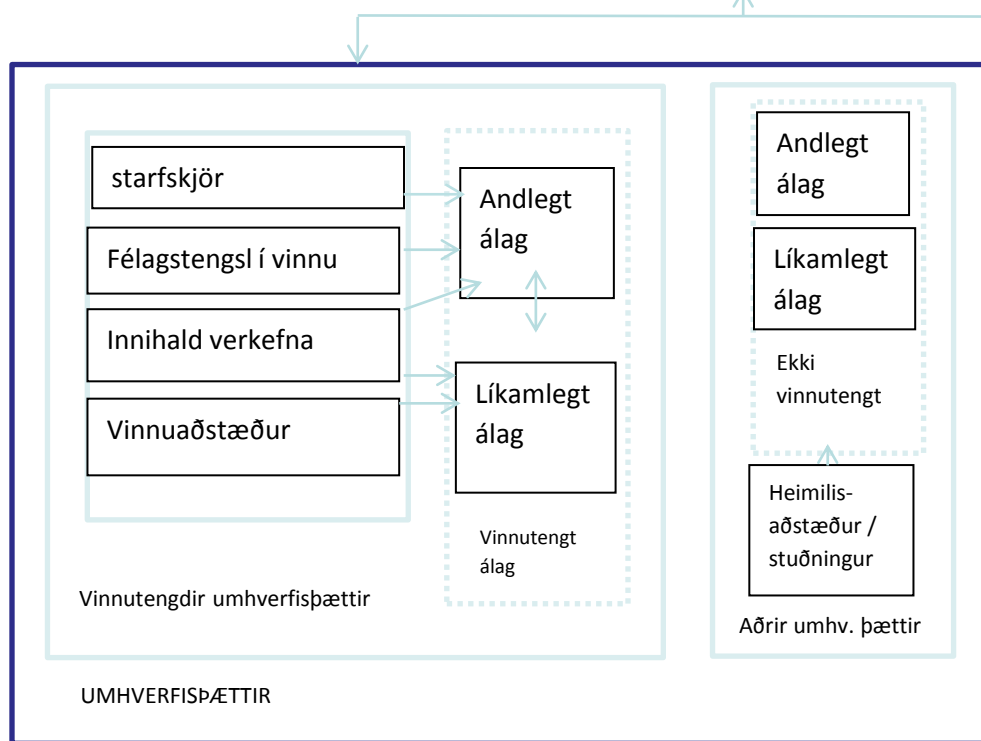
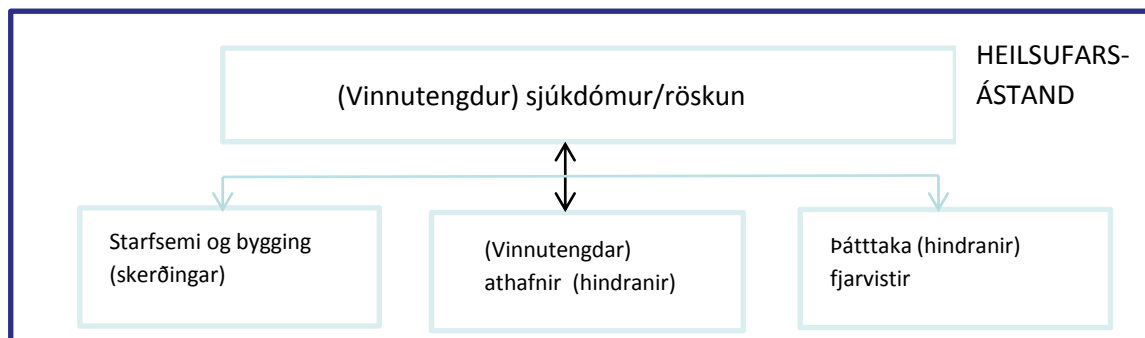
- Miklar kröfur, mikill vinnuhraði og kröfur sem stangast á
- Mikið álag samhliða því að hafa lítil áhrif á starf
- Hæfni og geta minni en starfið gerir ráð fyrir
- Álag í starfi og lítill félagslegur stuðningur

Vernandi þættir í vinnu

- forspá um góða geiðheilsu

- Mikill félagslegur stuðningur í vinnu
- Þátttaka í ákvörðunum / áhrif á eigin starf
- Sveigjanleiki í vinnu

Vinnan mikilvæg heilsunni

- Hefur sýnt sig að vinna er góð fyrir líkamlega og andlega heilsu
 - Jákvæð áhrif á bata eftir andleg veikindi
- Atvinnuleysi neikvæð áhrif á geðheilsu
 - Félagsleg vandamál og fjármál
- Vinnan tengir fólk við samfélagið, gefur því stöðu utan heimilis, setur skipulag á daglegt líf og er tækifæri til að gera hluti sem fólk metur mikilvæga

Snemmbært inngrip

Eftir 6
mánaða
fjarveru
50% líkur á
endurkomu

Eftir 12
mánuði
25% líkur á
endurkomu

Eftir 24
mánuði
afar litlar
líkur á
endurkomu

Hvað reynist erfitt í vinnunni?

-hjá þeim sem glíma við andlega vanlíðan

- Skipulag
 - Athygli
 - Takast á við álag
 - Minnistrufnanir
 - Samskipti
 - Að takast á við breytingar
-
- Best að vinna með þessa þætti inná vinnustaðnum
 - Að hafa stuðningsaðila mjög mikilvægt !

Stefna Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar og ESB í málefnum fólks með geðraskanir

Atvinnuþátttaka og hlutverk

Áhersla á virkni og þátttöku í samfélaginu

Athygli á færni í stað sjúkdóma og einkenna

Mikilvægi sjálfstrausts og sjálfstæðis

Vera í stjórn, hafa áhrif, val og vald

Starfsendurhæfing fólks með geðraskanir

- Launuð störf á vinnumarkaði oft álitin of streituvaldandi og verndaðir vinnustaðir því nýttir
- Of langt tímabil mats og þjálfunar áður en fólk fær að reyna sig á vinnumarkaði
- Mun betri árangur ef tengt beint við vinnu en að einblína aðeins á starfshæfni
- fólk missir sjálfstraust og áhugahvöt þegar undirbúningstímabil dregst

Starfsendurhæfing fólks með geðraskanir

- Að vera í vinnu er mikilvægur hluti af bata
- Margar hindranir á leiðinni
- Rannsóknir benda til að áhrifaríkasta leiðin við koma fólki með geðraskanir á vinnumarkað sé einstaklingsmiðaður, mikill stuðningur við að komast í launaða vinnu og í kjölfarið tímabundinn stuðningur á vinnustaðnum fyrir starfsmanninn og vinnuveitandann (*IPS- individual placement and support*)

Undirstöðu atriði í einstaklingsmiðuðum stuðningi (*IPS- individual placement and support*)

Markmiðið er
vinna á
almennum
markaði

Atvinnuleit er í
takt við val
einstaklingsins

Mikilvægt að
samtvinnu
vinnustuðning
og
heilsufarslegan
stuðning.

Ráðgjöf
varðandi bætur
á leið
einstakling af
bótum á laun

Allir sem vilja
vinnu geta
fengið stuðning

Atvinnuleit er
hröð (byrjað á
fyrsta mánuði)

Stuðningur,
einstaklings-
miðaður að
starfsmanni og
vinnuveitanda

Einstaklingsmiðaður stuðningur (*IPS- individual placement and support*)

- Rannsókn á þessari aðferð sýnir að hún er áhrifaríkari en aðrar tegundir af atvinnu með stuðningi í Evrópu. Líklega áhrifaríkari en besta mögulega þjónusta í starfshæfingu
- *IPS* skilaði 61% út í launaða vinnu, samanborið við 23% með öðrum leiðum.
- Sömu niðurstöður í ólíkum löndum, ólíkum vinnusvæðum og efnahagsástandi

Áhrif vinnuþátttöku fólks með alvarlegar geðraskanir

- Rannsókn á fólki sem fór í vinnu í gegnum *IPS* í 6 Evrópulöndum (n=312).
- Þeir sem fóru í vinnu leið almennt betur:

- Færri sjúkdómseinkenni
- Betri félagsfærni
- Minni þörf fyrir geðheilbrigðisþjónustu
- Minni depurð

(Burns o.fl 2009)

Starfsendurhæfing fólks með geðraskanir frh.

- Besta forspáin um hvort fólk fái starf og haldist í starfi er löngun til að vera í vinnu
- Sterk áhugahvöt getur minnkað neikvæð áhrif:
 - erfiðra geðgreininga,
 - lélegrar félagshæfni utan vinnu
 - slæma vinnusögu
 - o.fl
- Fólk með geðraskanir hefur mestan „vilja til að fara í vinnu“ af öllum hópum öryrkja
 - Atvinnuþátttaka samt mjög lág, víða 10-20%

Aðrir mikilvægir þættir

- Væntingar
- Viðhorf til vinnu almennt
- Vinnusaga
- Aldur
- Menntun
- Stuðningur við „mannauðsstjóra“

Hindranir

Í atvinnulífinu:

- Ósveigjanleiki varðandi vinnutíma – 100% starf, bara vaktavinna, mikil yfirvinna o.sfrv
- Skortur á stuðningi sem oft er nauðsynlegur
- Ríkari kröfur um félagsfærni og innsæi
- Bótakerfi: hræðsla við að missa bætur

Viðhorf og fordómar

- Viðhorf til geðraskana getur haft áhrif á tilraunir starfsmanns til endurkomu
- Rannsóknir sýna að stjórnendur mismuna og ráða síður starfsfók með andleg veikindi og telja að það hafi áhrif á frammistöðu í vinnu
 - Mætingar og áhugahvöt
 - framleiðni
- Heilbrigðisstarfsmenn hafa ekki alltaf trú á getu og draga úr fólki varðandi atvinnuþátttöku
- Eigin fordómar oft stór hindrun

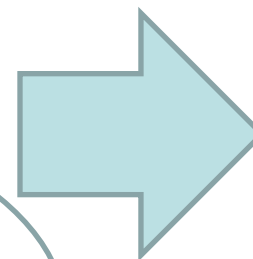
Að halda vinnu...

- Einstaklingsmiðaður stuðningur sýnt góðan árangur við að aðstoða fólk við að fá vinnu
- Alltaf töluverður hluti sem dettur aftur út af vinnumarkaði. Helstu ástæður:
 - Samskiptavandi
 - Kröfur starfsins of miklar
- Félagshæfniþjálfun samhliða starfsþjálfun eykur líkur á að halda starfi
- Hvað með aðlögun og sveigjanleika á vinnumarkaði ?

Aðgangur að vinnumarkaði og brottfall

Andleg vanlíðan – streita,
depurð, kvíði

Vinnumarkaður

Alvarlegri geðraskanir
Árangursríkar aðferðir:
atvinna með stuðning s.s.
IPS

Aðferðir til að koma í veg
fyrir að fólk detti út eða
komist aftur til starfa eru
ekki eins vel þróaðar

Minni kröfur, aukin stuðningur...
- Eru leiðbeiningar of almennar ??

Takk fyrir

